

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító-és Óvóképző Kar
Neveléstudományi Tanszék
Csecsemő-és kisgyermeknevelő szak, levelező tagozat

**ELTE TANÍTÓ- ÉS ÓVÓKÉPZŐ KAR
NEVELÉSTUDOMÁNYI TANSZÉK**

**CSECSEMŐ- ÉS KISGYERMEKNEVELŐ
SZAK,
LEVELEZŐ TAGOZAT**

2015

Tartalom

A CSECSEMŐ- ÉS KISGYERMEKNEVELŐ ALAPSZAK ÓRA– VIZSGA– ÉS KREDITTERVE	3
BEVEZETÉS A PSZICHOLÓGIÁBA	4
SZAKMAI KÉSZSÉGFEJLESZTÉS I.	9
FEJLŐDÉSLÉLEKTAN	10
A JÁTÉK PSZICHOLÓGIÁJA ÉS PEDAGÓGIÁJA	13
NEVELÉSELMÉLET	15
PEDAGÓGIAI PSZICHOLÓGIA	17
MENTÁLHIGIÉNÉ (ÉLETVEZETÉSI ISMERETEK)	20
KOMMUNIKÁCIÓ ÉS SEGÍTŐ KAPCSOLAT	22
A KISGYERMEKNEVELÉS PEDAGÓGIÁJA ÉS INTÉZMÉNYEI	24
GYÓGYPEDAGÓGIAI ALAPISMERETEK ÉS DIFFERENCIÁLÁS	27
SZAKMAI KÉSZSÉGFEJLESZTÉS II. ESETMEGBESZÉLÉS	29
DIFFERENCIÁLT SZAKMAI ISMERET	31
SPONTÁN ÉRÉS TÁMOGATÁSA	33
MENTÁLIS SÉRÜLÉKENYSÉG A CSALÁDBAN	35
INTER-ÉS MULTIKULTÚRÁLIS NEVELÉS	37
SZÜLŐCSOPORTOK VEZETÉSE	39
JÁTÉKTERÁPIA	41
„TUDOMÁNY ÉS KUTATÁS” TANTÁRGYCSOPORT	43
BEVEZETÉS A PEDAGÓGIAI KUTATÁS MÓDSZEREIBE	44
KVALITATÍV KUTATÁSI MÓDSZEREK	46
TUDOMÁNYOS PUBLIKÁCIÓ I.	48

A CSECSEMŐ- ÉS KISGYERMEKNEVELŐ ALAPSZAK ÓRA- VIZSGA- ÉS KREDITTERVE

NEVELÉSTUDOMÁNY 122 óra	Kredit Σ 39	I. félév	II. félév	III. félév	IV. félév	V. félév	VI. félév	ELŐFELTÉTEL
KABL06A011 Bevezetés a pszichológiába	3	8 k						-
KABL06A02 Neveléstörténet	3		10 k					-
CBL06A201 Szakmai készségfejlesztés I.	2	10Δ m						-
CBL06A221 Fejlődéslélektan	4	15 k						
CBL06A231 A játék pszichológiája és pedagógiája	4	12Δ gyj						-
CBL06A211 Nevelélmélet	4			10 k				KABL06A02
CBL06A251 Pedagógiai pszichológia	3			9 gyj				KABL06A011 CBL06A221
CBL06A261 Mentálhigiéné (életvezetési ismeretek)	3					8 gyj		-
CBL06A31 Kommunikáció és segítő kapcsolat	3					10Δ m		-
CBL06A281 A kisgyermeknevelés pedagógiája és intézményei	4				10 k*			CBL06A211 CBL06A231 CBL06A251
CBL06A29 Gyógypedagógiai alapismeretek és differenciálás	4				10 gyj			CBL06A221
CBL06A301 Szakmai készségfejlesztés II. Esetmegbeszélés	2						10Δ m	CBL06A201! ¹ CBL00A15-el párhuzamosan

*Az eddigi pedagógiai és pszichológiai tárgyakat lezáró írásbeli zárókollokvium

¹ Az utolsó félév gyakorlatával együtt vehető fel!

BEVEZETÉS A PSZICHOLÓGIÁBA

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Bevezetés a pszichológiába	8	3	k	K	I.	-

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Alapozza meg a korszerű, tudományos pszichológiai ismereteket, segítse elő a toleráns, empatikus szemléletmód kialakulását;
- ismertesse a személyiség- és szociálpszichológia alapjelenségeit, keltse fel az ön- és társismereti igényt;
- készítsen fel a pedagógiai munka mint társas térben végzett interaktív tevékenység elemzésére, hatékonyságának fokozására.

TANANYAG:

- A pszichológia nézőpontjai
- A tanulást megalapozó megismerési folyamatok
- Érzékelés - észlelés
- Figyelem
- Emlékezés - felejtés
- Képzelet
- Gondolkodás, gondolkodási műveletek
- Intelligencia és kreativitás
- A tanulás értelmezése
- A tanulás mint viselkedésváltozás
- A tanulás mint kognitív folyamat
- A tanulás fajtái: érzékszervi tanulás, motoros tanulás, verbális tanulás, szociális tanulás
- Tanulási stílusok, tanulási stratégiák
- Viselkedésünk mozgatórugói
- A motiváció
- Az érzelmek
- A teljesítményt befolyásoló tényezők: fáradás, stressz
- A társas viselkedés alapjai
- A társas megismerés jelenségei: személypercepció, attribúció, benyomáskeltés.
- Az attitűd fogalma, az attitűdök szerepe az interakciókban. Az attitűdök és a viselkedés összhangja, disszonanciája. Az attitűdök megváltoztatásának lehetőségei.
- A sztereotípiák és az előítéletek.

- A társas befolyásolás jelenségei: konformitás, meggyőzés, engedelmesség a tekintélynek.
- A személyiség fogalma, elméleti megközelítései
- Személyiség típusok, személyiség vonások.
- A személyiség pszichoanalitikus megközelítése.
- A személyiség humanisztikus megközelítése.

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgató legyen tisztában a pszichológia jelentőségével a pedagógiai munkában.
- Ismerje a pszichológia főbb nézőpontjait, az általános-, személyiség- és szociálpszichológiai alapfogalmakat, elméleteket. Ismerje és használja a pszichológiai szakkifejezéseket.
- Értse a „hétköznapi pszichológia” és a tudományos pszichológia különbségét.
- Legyen tisztában az emberi természet sokféleségével.
- Legyen képes az ismeretek önálló, kritikus feldolgozására. Rendelkezzon társadalmi érzékenységgel, közösségi felelősségérzettel és feladatvállalással; valamint a másság elfogadására és toleranciára való képességgel.
- Legyen képes az előítélet-mentes multikulturális és interkulturális nevelésre.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Aronson, Jane E. (1978): *A társas lény*. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Bp. (vagy újabb kiadásai)
2. Atkinson, Rita Loyd – Atkinson, Richard C. – Smith, Edward E. – Bem, Daryl J. (1999): *Pszichológia*. Osiris-Századvég, Bp.
3. B. Lakatos Margit – Serfőző Mónika (szerk.) (1999): *Pszichológia szöveggyűjtemény óvodapedagógus hallgatóknak*. Trezor Kiadó, Bp.
4. Baddley, Alan (2003): *Az emberi emlékezet*. Osiris, Bp.
5. Bernáth László – Révész György (szerk.) (1997): *A pszichológia alapjai*. Tertia, Bp.
6. Forgács József (1989): *A társas érintkezés pszichológiája*. Gondolat, Bp. (vagy újabb kiadásai)
7. Goleman, Daniel (1998): *Érzelmi intelligencia*. Háttér Kiadó, Bp.
8. Mészáros Aranka (szerk.) (2002): *Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága*. Eötvös, Bp.
9. N. Kollár Katalin – Szabó Éva (szerk.) (2004): *Pszichológia pedagógusoknak*. Osiris, Bp.
10. V. Komlósi Annamária (1999): *Nem vagy egyedül*. Osiris, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Barkóczi Ilona – Putnoky Jenő (1980): *Tanulás és motiváció*. Tankönyvkiadó, Bp.
2. Berne, Eric (1997): *Emberi játzmák*. Háttér Kiadó
3. Buda Béla (1993): *Az empátia – a beleélés lélektana*. EGO School, Bp.
4. Hegedüs T. András (1997): *Pszichológia. Fejlődés, nevelés, szocializáció, pedagógusok*. Aula Kiadó, Bp.

5. Hewstone, Miles et al. (szerk.) (1997): *Szociálpszichológia európai szemszögből*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp.
6. Keményné Pálffy Katalin (1989): *Bevezetés a pszichológiába*. Tankönyvkiadó, Bp.
7. Mérő László (1998): *Észjárások. A racionális gondolkodás korlátai és a mesterséges intelligencia*. Tericum, Bp.
8. Pléh Csaba (1998): *A lélektan története*. Osiris, Bp.
9. Sekuler, Robert – Blake, Randolph (2001): *Észlelés*, Osiris, Bp.
- 10.** Smith, Edward Robert – Mackie, Diane Maree (2001): *Szociálpszichológia*. Osiris, Bp.

NEVELÉSTÖRTÉNET

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Neveléstörténet	10	3	k	K	II.	-

A TÁRGYELEM CÉLJA:

- Alapozza meg a hallgatók történeti szemléletét a pedagógia történetének és gyakorlatának megismeréséhez,
- ismertesse meg a különböző korokban kialakult gyermekképet, a családtörténet egyes állomásait,
- alakítsa ki és fejlessze a hallgatók érzékenységét és készségét a pedagógiai problémák történeti szempontú megközelítésére, értelmezésére, elemzésére és értékelésére,
- nyújtson tájékoztatást a neveléstörténet alapvető forrásairól, annak problémátörténeti elemzéséről,
- tegye alkalmassá a hallgatókat a nyomtatott források ismeretére, megértésére és értelmezésére.

TANANYAG:

- A kora gyermekkori nevelés a természeti népeknél, az ókori társadalmakban.
- A középkori gyermekszemlélet és a mindennapi élet viszonyai.
- A humanizmus és a gyermekszemlélet változása, a reformáció hatása a gyermekek életére.
- Az intézményes csecsemő- és kisgyermekgondozás és neveléstörténeti fejlődése.
- A reformpedagógia fontosabb irányzatai és személyiségei. Montessori Maria, Rudolf Steiner és a Waldorf pedagógia, Freinet és a Jena-Plan pedagógia és hatásuk a kisgyermeknevelésre.
- A család és a gyermek helyzetének alakulása a különböző történeti korokban. Gyermek a modern és a posztmodern korban, „fogyasztóvá” nevelés, „Kids Gets Older Younger”-jelenség.
- A nőnevelés és kisgyermeknevelés történeti fejlődése hazánkban (Brunsztvik Teréz, Bezerédj Amália, Teleki Blanka, Karacs Teréz, Zirzen Janka, Veres Pálné stb.).
- A gyermek helye a házban (gyermekszoba, játékvilág), a gyermeki lét színtereinek változásai (játsszótér, játszóház stb.).
- Gyermekirodalom és szülői kézikönyvek a nevelésről.

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgató legyen képes

- ismerjék a kisgyermeknevelés történeti alakulásának kulcsmozzanatait, a változás, fejlődés folyamatát kronologikusan és problémátörténeti szempontokat érvényesítve, irányát az egyes történelmi korszakokban,
- alkalmazzák a neveléstörténeti kutatások módszereit,
- ismerjék és alkalmazzák a gyermekszemlélethez kapcsolódó összefüggéseket a társadalmak berendezkedése és a nevelés viszonyrendszerében,
- tudják a tárgyhoz kapcsolni az egyes korok képzőművészeti alkotásait,
- tudják értelmezni a nevelőmunka pálya specifikus folyamatát történetiségbe ágyazottan.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Hegedűs Judit (2011, szerk.): *Család, gyermek, társadalom*. HEFOP. Letölthető: mek.niif.hu/05400/05461/05461.pdf
2. Mészáros István, Németh András és Pukánszky Béla (1999): *Bevezetés a pedagógia és az iskoláztatás történetébe*. Osiris, Budapest.
3. Mészáros István, Németh András és Pukánszky Béla (2004): *Neveléstörténeti szöveggyűjtemény*. Osiris, Budapest.
4. Pukánszky Béla (2001): *A gyermekkor története*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
5. Pukánszky Béla (2006): *A nőnevelés évezredei*. Gondolat, Budapest.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Endrődy-Nagy Orsolya (2013): *Középkor és reneszánsz – adalékok egy lehetséges gyermekképi paradigmaváltáshoz*– in: *Gyermeknevelés c. folyóirat* I. évf.1.sz. pp. 63-73. ISSN 2063-9945 letöltés ideje: 2013. május 28. helye: http://www.tofk.elte.hu/gyermekeveles/1_szam/Endrody_kozepkor.pdf
2. Mikonya György (2005): *Család és családtörténet-írás*. Mester- és tanítvány, 7. 22–35. Letölthető: <https://btk.ppke.hu/uploads/articles/6694/file/07.pdf>
3. Pirka Veronika (2010): *Az életreform „megmentés” motívumának megjelenése a 20. század eleji magyar pedagógiai sajtóban, a Népművelés példája alapján*. *Iskolakultúra*, 7-8. Melléklet.
4. Ranschburg Jenő (2007): *Szülők könyve a fogantatástól az iskolakezdésig*. Saxum Kiadó Budapest.
5. Ranschburg Jenő (2007): *Családi kör*. Saxum, Budapest.

SZAKMAI KÉSZSÉGFEJLESZTÉS I.

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Szakmai készségfejlesztés I	10	2	m	K	I.	-

A TÁRGY OKTATÁSÁNAK CÉLJA:

- A pályaszocializáció sikere érdekében a csecsemő- és kisgyermeknevelő-gondozó mesterség színvonalas végzéséhez szükséges attitűdök, készségek, képességek, a társas hatékonyság és a szociális jártasság fejlesztése. Az önismeret-önnevelés igényének felkeltése, fokozása.
- A hallgató csoportdinamikai történések és célzott gyakorlatok, speciális technikák alkalmazásával szerezzen ön-és társismereti tapasztalatokat.

TANANYAG:

- Mivel ez egy szabad interakciós csoport, strukturált gyakorlatokkal, ezért tematikája a csoporttagok aktív együttműködésével alakul. Azonban mindenképpen érinti a következőket:
- Önismeret, személyiségfejlesztés reális énkép, tudatos önnevelés
- Énhatékonyság, énerő
- Társas magatartás: kapcsolatteremtés, konfliktuskezelés
- Az együttesség, mint segítő erő: segítségnyújtás, empátia
- Bizalom, tolerancia, kompromisszumkészség
- Pályaszocializáció, motívumok a szakmai és magánéletben

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgató legyen képes:

- önismeretre: felismerni személyisége különböző vonásait, viselkedését meghatározó attitűdjeit, értékeit, hiedelmeit;
- tudatosítani a cselekvései hátterében meghúzódó élettapasztalatait, berögződött szokásait
- önismereti készségének fejlesztésére.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

A saját élményhez kötődő tantárgyhoz szakmai szempontból csak ajánlott irodalom megjelölése indokolt.

AJÁNLOTT IRODALOM:

- Dévai Margit: *Játszd meg magad.* Énképpkorrekció önismereti játékokkal. Lamin Budapest. 1994.
- V. Komlósi Annamária: *Nem vagy egyedül.* Osiris, Budapest, 2002.
- Rudas János: *Delphi örökösei.* Kairos, Budapest, 1990.
- F. Várkonyi Zsuzsa: *Tanulom magam.* Mérték, Budapest, 2003.

FEJLŐDÉSLÉLEKTAN

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Fejlődéslélektan.	15	4	k	K	I.	-

A TÁRGY OKTATÁSÁNAK CÉLJA

- Értelmezze a fejlődés fogalmát, kövesse nyomon az egyes pszichés funkciók fejlődését és integrálódását a különböző életkori fázisokban.
- Ismertesse meg a fejlődést meghatározó belső és külső folyamatokat és hatásokat, valamint az egész életen átívelő fejlődés folyamatosságát.
- A korszerű pszichológiai tudományos ismeretek felhasználásával formáljon a gyermekek számára megfelelő pedagógiai attitűdöket.
- A tantárgyelem oktatása során elsajátított ismeretek, kialakult készségek, képességek révén a pedagógussá válást segítse.
- Fejlessze a gyermekek iránti empátiát és toleranciát.
- A szemináriumok, gyakorlatok szemléltessék, tudatosítsák a saját élményt, teremtsenek alkalmat személyes tapasztalatok szerzésére.

TANANYAG:

- A fejlődés alapjai
 A fejlődés értelmezése. A fejlődés alapkérdései. A fejlődés átfogó elméletei: Freud elmélete a pszichoszexuális fejlődésről; Piaget elmélete a kognitív fejlődésről; Erikson elmélete a pszichoszociális fejlődésről;
- Szocializáció.
 A kultúra szerepe. A szociális tanulás alapfolyamatai – behódolás, utánzás, modellkövetés, azonosulás, belsővé válás; Normák és devianciák;
- Az élet kezdete
 Terhesség, magzati fejlődés. Szülés és születés. Újszülöttkori képességek, alkalmazkodás.
- A csecsemőkori fejlődés
 A mozgásfejlődés. A felegyenesedés, a helyváltoztatás és a manipuláció fejlődése. Az érzékelés, észlelés fejlődése csecsemőkorban. Az érzékszervi-mozgásos szakasz a kognitív fejlődésben.
- Korai kötődés és szociabilitás kisgyermekkorban
 A gondozó-gyermek kapcsolat jellemzői, a válaszkészség, ragaszkodás, kötődés mintázatai.
- A kisgyermekkori fejlődés
 Az éntudat kialakulása. Az én-élmény és a frusztráció. A megismerő tevékenységek fejlődése 1- 3 éves korban. A kommunikáció fejlődése.

- A nemi identitás alakulása, nemi különbségek és a nemek közötti kapcsolat gyermekkorban
- Kognitív és társas fejlődés óvodáskorban
Biológiai fejlődés, az idegrendszer érése és a mozgás jelentősége óvodáskorban. Az óvoda világgépe, tájékozottsága – kognitív fejlődés 2-7 éves korban: a műveletek előtti szakasz jellemzői. Társas fejlődés az óvodáskorban – együttesség, barátság
- Az óvodáskori érzelmi fejlődés
Az ösztönszükségletek és fejlődésük. Az érzelmek kialakulása, fejlődése, az érzelem-szabályozás tényezői. Félelmek, szorongások. Agresszió. Az érzelmek és feszültségek feldolgozásnak módjai óvodáskorban: játék, rajz, mese.
- Az óvoda-iskola átmenet kérdései
A viselkedés belső szabályozása: az önkontroll-funkciók kialakulása. Minőségi változás a pszichés funkciók, a személyiség fejlődésében 6 – 7 éves korban. Az iskolaalkalmasság tényezői. A tanuláshoz szükséges képességek.
- A kisiskoláskori fejlődés
- Változások serdülő-, felnőtt- és öregkorban

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgatók ismerjék a fejlődés általános jellemzőit és az ettől való eltérések sokféleségét. Rendelkezzenek pontos fogalmakkal, ismerjék és alkalmazzák a szakkifejezéseket, legyenek képesek az ismeretek önálló, kritikus képességének feldolgozására.
- Legyenek jártasak az életkori, nemi és egyéni sajátosságok felismerésében.
- Értsék a fejlődés – fejlesztés összefüggéseit. Alakuljon ki pedagógiai probléma-érzékenységük, elemzőkészségük.
- Ismerjék és tudják elkülöníteni a fejlődésben az általánost és az egyedit; tekintsék mindkét jellegzetességet törvényszerűnek, törekedjenek a gyermek személyiségének pozitív szemléletére, elfogadására.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. B. Lakatos Margit – Serfőző Mónika (1999, szerk.): *Pszichológia szöveggyűjtemény óvodapedagógus hallgatóknak*. Trezor Kiadó, Bp.
2. Bernáth László – Solymosi Katalin (szerk.) (1997): *Fejlődéslélektan olvasókönyv*. Tertia Kiadó, Bp.
3. Cole, M. A. – Cole, J. S. (1998): *Fejlődéslélektan*. Osiris, Bp. 96 – 448.
4. Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes (1993): *Gyermeklélektan*. Gondolat Kiadó, Bp.
5. N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2004, szerk.): *Pszichológia pedagógusoknak*. Osiris, Budapest.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Bettelheim, Bruno (1985): *A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek*. Gondolat Kiadó, Bp.
2. B. Lakatos Margit (szerk., 2001): *Játékszichológia*. Olvasókönyv óvodapedagógus hallgatóknak. ELTE TÓFK, Bp.
3. Einon, Dorothy (1999): *A tanulás kezdetei*. Aquila Könyvkiadó, Bp.
4. Erikson, Erik (2002): *Gyermekek és társadalom*. Osiris Kiadó, Bp.
5. Feuer Mária (2000): *A gyermekrajzok fejlődéslélektana*. Akadémiai Kiadó, Bp.
6. Gerő Zsuzsa (2002): *Érzelem, fantázia, gondolkodás óvodáskorban*. Flaccus Kiadó, Bp.
7. Gerő Zsuzsa (2003): *A gyermekrajzok esztétikuma*. Flaccus, Bp.
8. Gopnik, Alison – Meltzoff, Andrew N. – Kuhl, Patricia (2001): *Bölcsék a bölcsőben. Hogyan gondolkodnak a kisbabák?* Typotex Kiadó, Bp.
9. Hegedűs T. András (1997): *Pszichológia. Fejlődés, nevelés, szocializáció, pedagógusok*. Aula Kiadó, Bp.
10. Hidas György – Raffai Jenő – Vollner Judit (2002): *Lelki köldökszinór*. Válasz Könyvkiadó, Bp.
11. Kárpáti Andrea (2001): *Firkák, formák, figurák. A vizuális nyelv fejlődése a kisgyermekkortól a serdülőkorig*. Dialóg Campus Kiadó, Bp.
12. Kolozsváry Judit (2005): *Agresszióról óvodapedagógusoknak, tanítóknak*. In: Csendes Krisztina (szerk.): *Kisgyermek nagy problémák*. Raabe, Bp., 1–20.
13. Kósáné Ormai Vera (2001): *A mi óvodánk*. OKKER, Bp.
14. Mönks, Franz J. – Knoers, Alfons M. P. (2004): *Fejlődéslélektan*. Urbis Könyvkiadó, Bp.
15. Piaget, Jean – Inhelder, Bärbel (1999): *Gyermeklélektan*. Osiris Kiadó, Bp.
16. Ranschburg Jenő (1983): *Félelem, harag, agresszió*. Tankönyvkiadó, Bp. újabb kiadás
17. Ranschburg Jenő (1994): *A kisiskoláskor lélektana. A gyereknevelés hatása a személyiség alakulására*. Raabe Tanári Kézikönyv, Raabe Kiadó, Bp.
18. Ranschburg Jenő (1998): *Szeretet, erkölcs, autonómia*. Okker Kiadó, Bp.
19. Vajda Zsuzsanna (1999): *A gyermek pszichológiai fejlődése*. Helikon Kiadó, Bp.
20. Vekerdy Tamás (1997): *Kicsikről nagyoknak 1 – 2*. Park Kiadó, Bp.
21. Winnicott, D. W. (2004): *A kapcsolatban bontakozó lélek*. Új Mandátum Könyvkiadó, Bp.
22. Winnicott, Donald W. (2000): *Kisgyermek – család – külvilág*. Animula Kiadó, Bp.

A JÁTÉK PSZICHOLOGIÁJA ÉS PEDAGÓGIÁJA

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státusz	Ajánlott félév	Előfeltételek
A játék pszichológiája, és pedagógiája	12	4	gyj	K	I.	-

A TÁRGY OKTATÁSÁNAK CÉLJA:

- Adjon áttekintést a gyermek alapvető tevékenységéről, a játékról, és nyújtson segítséget a hallgatóknak a kisgyermekek játékának megértéséhez és támogatásához.
- Ismertesse meg a hallgatókkal a játék mint viselkedésforma általános jellemzőit, a kisgyermek játékának fejlődését és motivációs hátterét.
- Mutassa be a kisgyermeki játékának összefüggéseit a mozgásfejlődéssel, a szociális tanulással, valamint az értelmi fejlődéssel.
- A „játszási” képességek inspirálásával erősítse a kisgyermekek játékának támogatásához nélkülözhetetlen jártasságokat.
- Gazdagítsa a hallgató játékkultúráját és formálja a játékkal kapcsolatos pedagógiai szemléletet.

TANANYAG:

- A játék fogalma és értelmezései. A játék a gyermek életében. A gyermek alapvető lelki igényei és a játék. Kíváncsiság, felfedezés és kompetencia a játék folyamán. A játék öröme. A játék mint a kisgyermek tapasztalatszerzésének terepe, a „legközelebbi fejlődés” zónája – Vigotszkij.
- A kisgyermek testi, lelki fejlődése és a játék változásai. A játékformák változásai Piaget játékelméletében: explorációs játék, szimbolikus játék és szabályjáték. A játék eredete Winnicott értelmezésében: korai kapcsolat, átmeneti tárgy, átmeneti tevékenység, kreativitás. Közelítés a valósághoz: a tér kiterjesztése a játszás során – Erikson magyarázatában.
- Kapcsolatteremtés és a játék. A felnőtt játéka kisgyermekkel: a kétszemélyes játékok élményháttéré (játéktradíciók és családi játékok). Wallon: az „énfejlődés gyakorlatai”. Játék mint a kapcsolatteremtés formája az egykorú társakkal. Az együttjátszás szintjei. Az élménytöbblet. A kapcsolati készségek fejlődése a játszás során.
- Játék a bölcsődében (Módszertani levél). A játékot befolyásoló környezet: a szociális és fizikai tér. A kisgyermeknevelő feladatai. A kisgyermekek támogatása a folyamatban lévő játék során: elismerés, inspiráló beszélgetés, együttjátszás, segítség.
- Tárgykultúra és a játékszerek. Régi-új játékok. Klasszikus játékeszközök: a fakocka, a labda és a baba. A „jó játéktárgyak” pedagógiai kritériumai. A gyermek igényei és játékipar kínálata.
- A kisgyermekek játékának megfigyelése és elemzése. Az életkori és egyéni igények megjelenése és az élményfeldolgozás módjai a játékban.

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgatók

- ismerjék a 0-5 éves gyermek játéktevékenységének jellemzőit, értsék a fejlődés és a játék összefüggéseit; a korosztály játéktevékenységének jellemzőit, a játékfolyamatot elindító lelki szükségleteket;
- gyermekkori játékélményeinek felidézésével készüljenek fel az „itt és most” öntörvényűen zajló játékfolyamat értelmezésére;
- a kisgyermekek életkori és egyéni igényeinek, élményeinek figyelembe vételével legyenek képesek a játék tartalmát gazdagítani, a közös tevékenység során viselkedés- és helyzetmegoldási mintákat nyújtani;
- legyenek képesek a 0–5 éves korú gyermekek érdeklődésének megfelelő játéklehetőségek – a biztonságos, ugyanakkor a felfedezésre, az önálló tapasztalatszerzésre inspiráló környezeti feltételek – megteremtésére;
- legyenek képesek a kisgyermekek játékának megfigyelésére, pedagógia és metodikai szempontú elemzésére.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Einon, D. (1999): *A tanulás kezdetei*. Aquila Könyvkiadó, Bp.
2. Korintus Mihályné–Nyitrai Ágnes–Rózsa Judit (2003): *Játék a bölcsődében*. Módszertani levél, Nemzeti Család-és Szociálpolitikai Intézet, Bp.
3. Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes (1998): *Gyermekekléktan*. Medicina, Bp.
4. Millar, S. (1997): *Játékszichológia*. Maecenas, Bp.
5. Payne, K. J.(2013): *Egyszerűbb gyermekkor*. Kulcslyuk Kiadó, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. B. Lakatos Margit (2008): „Kör, kör, ki játszik”. *Mire tanítanak a népi játékok?* In: *Óvónők kincsestára*. Módszertani kézikönyv. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft. Bp.
2. Dolto, F. (2002): *A gyermek és az öröm*. Pont Kiadó, Bp.
3. Forrai Katalin (1983): *Jár a baba, jár*. Móra Kiadó, Bp.
4. Kiss Áron (2000): *Magyar gyermekjáték-gyűjtemény*. Holnap Kiadó, Bp.
5. Painter, G. (1984): *Tanítsuk a kisbabát!* Medicina Könyvkiadó, Bp.
6. Winnicott, D.W. (2000): *Kisgyermek, család, külvilág*. Animula, Bp.
7. www.biztoskezdet.hu/uploads/attachments/gyermekekotet.pdf

NEVELÉSELMÉLET

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Neveléselmélet	10	4	k	K	III.	Neveléstörténet

A TÁRGY OKTATÁSÁNAK CÉLJA:

- Alapozza meg a hallgatók pedagógusi kompetenciáját, elméleti és módszertani kultúráját.
- Közvetítsen olyan korszerű pedagógiai szemléletet és műveltséget, amelyre a további szakismeretek ráépülhetnek, és amely hozzásegíti a hallgatókat a 0-3 éves gyerekek nevelési feladatainak hatékony megoldásához.
- Járuljon hozzá a hallgatók pedagógiai én-képének fejlesztéséhez, inspirálja őket a gyermekre tudatosan figyelő, neki támaszt és modellt nyújtó, a gyermekcsoporttal és a családdal hatékonyan együttműködő nevelői attitűd elfogadására, kialakítására.

TANANYAG:

- Pedagógiai elméletek; a nevelésre vonatkozó hétköznapi és tudományos elméletek, az egyéni integrált pedagógiai elméletek szerveződése, jellemzői. A nevelés értelmezései.
- A szocializáció folyamata, a nevelés és szocializáció kapcsolata. A nevelhetőség kérdései, a nevelés szükségessége és lehetősége. Gyermekképzés és nevelés.
- A nevelés szinterei:
 - A család. A családi nevelés változásai és jellemzői. A családi és intézményes nevelés kölcsönhatása, a család társadalmi hatásokat szűrő és közvetítő szerepe.
 - A bölcsődei nevelés sajátosságai. Család és bölcsőde együttműködése, a család támogatása a nevelésben.
 - Az óvodai nevelés fő jellemzői.
- A nevelés céljai és az értékek világa.
- A nevelés módszerei, közvetlen és közvetett nevelő hatások és módszerek. A jutalmazás és büntetés kérdései.
- A nevelő személye, a nevelői szerep és a nevelési viszony. Konfliktusok a nevelésben.
- A nevelés etikai kérdései.

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgatók ismerjék a neveléselmélet alapfogalmait, összefüggéseit, a legjelentősebb hazai és nemzetközi pedagógiai irányzatokat.
- Legyenek képesek neveléselméleti ismereteiket szakszerűen kifejtetni és azokat szakirodalommal alátámasztani.
- Ismerjék a családi és intézményes nevelés jellemzőit, a bölcsődei-óvodai nevelés gyakorlati pedagógiai teendőit.
- Legyenek tájékozottak a családokban preferált értékekről, a családok nevelési gyakorlatáról, a gyermek szokásrendjének alakításáról.

- Ismerjék a pedagógusethika alapvető normáit, legyenek elkötelezettek azok iránt.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Bábosik István: *A neveléstudományi modellek elemei és változatai a XX. Században* In: Neveléstudományi szöveggyűjtemény (szerk: Vargáné Fónagy Erzsébet) ELTE TÓFK Bp. 2000. 53-68.
2. Kozma Tamás: *Család* In: *Neveléstudományi szöveggyűjtemény* (szerk: Vargáné Fónagy Erzsébet) ELTE TÓFK Bp. 2000. 143-149.
3. Nagy József: *XXI. század és nevelés* Osiris Kiadó, Bp., 2000.
4. Vekerdy Tamás: *Az értéksocializáció néhány kérdése*. In: Neveléstudományi szöveggyűjtemény (szerk: Vargáné Fónagy Erzsébet) ELTE TÓFK Bp. 2000. 249-259.
5. Zrinszky László (2002): *Neveléstudomány*. Műszaki Könyvkiadó, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Kron, Friedrich (2000): *Pedagógia*. Osiris Kiadó, Budapest, 2000.
2. Nagy József (2000): *XXI. század és nevelés* Osiris Kiadó, Bp.
3. Szekszárdi Júlia (szerk.)(2001.): *Nevelési kézikönyv nem csak osztályfőnököknek* OKI-Dinasztia Kiadó, Bp.

PEDAGÓGIAI PSZICHOLÓGIA

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Pedagógiai pszichológia	9	3	gyj	K	III.	Bevezetés a pszichológiába Fejlődéslélektan

A TÁRGY OKTATÁSÁNAK CÉLJA:

- Ismertesse meg a hallgatókkal a gyermek fejlődését befolyásoló külső tényezőket.
- Készítsen fel a kisgyermeknevelés pszichológiai összetevőinek, jelenségeinek és problémáinak felismerésére, megértésére.
- Alakítson ki pedagógiai tájékozottságot a csecsemő-és kisgyermekkorban megnyilvánuló pszichés problémák felismeréséről.
- Pszichológiailag alapozza meg a gyerekek egyéni sajátosságaira, különbözőségeire építő adaptív nevelői eljárásokat.
- Fejlessze a gyerekekkel való foglalkozásban az elfogadó, rugalmas és nyitott pedagógusi attitűdöt.

TANANYAG:

- A gyermekek és családok megismerésének szociálpszichológiai problémái. A társas megismerés, a személyészlelés folyamata a nevelésben – benyomás alakulása, attribúciós folyamatok. Az attitűdök, sztereotípiák, előítéletek. A Pygmalion-hatás.
- A csecsemő- és kisgyermek megismerésének pedagógiai- és pszichológiai módszerei. Anamnézis, gyermekmegfigyelés.
- A család mint rendszer. A családi élet változása, krízisek, kihívások a család életében. A családi rendszer működésének hatása a gyermekek személyiségfejlődésére.
- Nevelési stílusok, attitűdök a családban. A kötődő nevelés.
- A gyermek alapvető lelki szükségletei. A kisgyermeknevelő feladata a lelki szükségletek kielégítésében.
- A bölcsőde hatása a fejlődésre. A gondozóhoz való kötődés.
- A csecsemő és kisgyermek csoportban nevelésének kérdései. A korai társas kapcsolatok szerepe a fejlődésben. Az utánzás, az együttes élmény.
- A kisgyermeknevelő munkájának interakciós szempontú elemzése. A verbális és nemverbális kommunikáció jellegzetességei a kisgyermeknevelő munkájában.
- Az én-fejlődés és az ösztönök: megkapaszkodási ösztön, táplálkozási ösztön, a támadás ösztöne, nemi ösztön. A nevelő feladatai annak érdekében, hogy az ösztönkésztetéseket az én-fejlődés szolgálatába állítsa.
- A táplálkozás és zavarai. A táplálkozás körüli szokások kialakulása csecsemő- és kisgyermekkorban.
- A szobatisztaság kialakulása.
- Alvás és alvászavarok. Alvási, pihenési szokások kialakulása kisgyermekkorban.
- Érzelmi fejlődés csecsemő- és kisgyermekkorban: félelem, szorongás, agresszió.
- Az empátia jelentősége a gyermeknevelésben és a pedagógiai munkában. A gyermeki igényekhez való illeszkedés.
- A csecsemő-és kisgyermeknevelő, mint a gyermekcsoport vezetője; nevelési stílusok.

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgatók:

- rendelkezzenek pontos pedagógiai pszichológiai ismeretekkel,
- ismerjék az intézményes nevelés személyiségfejlődésre gyakorolt hatását,
- ismerjék a gyermek pszichés szükségleteit, az ezzel kapcsolatos nevelői teendőket
- ismerjék az egészséges fejlődést befolyásoló tényezőket, értsék az egyes tényezők komplex egymásra hatását,
- tudják alkalmazni pszichológiai ismereteiket saját pedagógiai gyakorlatukban,
- legyenek képesek a gyermekek és családok megismerésére, a gyermekek családjával, szűkebb környezetével való együttműködésre,
- legyenek képesek a nevelési helyzetek, problémák több szempontú megközelítésére, elemzésére,
- legyenek pedagógiailag érzékenyek az eltérő fejlődési tempójú gyermekek és családjaik iránt,
- rendelkezzenek nyitott, elfogadó, toleráns attitűddel,
- rendelkezzenek az ismeretek önálló, kritikus feldolgozásának képességével.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. B. Lakatos Margit és Serfőző Mónika (1999) (szerk.). *Pszichológia szöveggyűjtemény óvodapedagógus hallgatóknak*. Trezor Kiadó, Budapest
2. Danis Ildikó, Farkas Mária, Herczog Mária, Szilvási Léna (szerk.): *A génektől a társadalomig: a koragyermekkorai fejlődés színterei*. Biztos Kezdet Kötetek I. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, 2011 – különösen a III. és IV. rész
3. http://www.brightfuture.hu/images/publications/Danis%20et%20al_Biztos%20Kezdet%20K%C3%B6tet%20I_bel%C3%ADvek.pdf
4. Danis Ildikó, Farkas Mária, Herczog Mária, Szilvási Léna (szerk.): *A koragyermekkorai fejlődés természete – fejlődési lépések és kihívások*. Biztos Kezdet Kötetek II. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, 2011 – különösen a 4., 8., 9. fejezetek
5. http://www.brightfuture.hu/images/publications/Danis%20et%20al_Biztos%20Kezdet%20K%C3%B6tet%20II_bel%C3%ADvek.pdf
6. F. Lassú Zsuzsa (szerk., 2011). *Gyermekek mentálisan sérülékeny családokban. Kézikönyv pedagógusoknak*. ELTE Eötvös Kiadó, a könyv az interneten is elérhető: http://www.tofk.elte.hu/kutatokozpont/upload/publikacio/gyermek_mentalisan_serulekeny.pdf
7. Ranschburg Jenő (2010): *Pszichológiai rendellenességek gyermekkorban* Nemzeti Tankönyvkiadó Budapest

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Blaskó Zsuzsa (2010): *Meddig maradjon otthon az anya?* – A gyermekfejlődés szempontjai. Esély. 2010/3. 89-116. interneten: http://www.esely.org/kiadvanyok/2010_3/05blasko.indd.pdf
2. Payne, K. J. (2013): *Egyszerűbb gyermekkor.* Kulcslyuk Kiadó.
3. Ranschburg Jenő – Popper Péter (1978, 2012): *Személyiségünk titkai.* Hogy nálam különb legyen... RTV-Minerva, Budapest, új kiadás: Saxum Kiadó, 2012
4. Vajda Zsuzsanna – Kósa Éva (2005): *Neveléslélektan.* Osiris Kiadó, Budapest
5. Vekerdy Tamás (2011): *Érzelmi biztonság. Mit kell(ene) tudnunk a gyerekekről és magunkról?* Kulcslyuk Kiadó.

MENTÁLHIGIÉNÉ (ÉLETVEZETÉSI ISMERETEK)

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Mentálhigiéné (életvezetési ismeretek)	8	3	gyj	K	V	-

A TÁRGY OKTATÁSÁNAK CÉLJA:

- Ismertesse meg a hallgatókkal a mentálhigiéné alapvető fogalmait,
- nyújtson betekintést a mentálhigiéné megközelítésmódjaiba, módszereibe,
- keltse fel az önismeret és az önnevelés igényét,
- segítse a pályaszocializációt és a hallgatók gyakorlati munkáját,
- segítse a hallgatóknak megőrizni lelki egészségüket és elkerülni a kiégést.

TANANYAG:

- A mentálhigiéné, a mentális egészség, a lelki egészségvédelem fogalma.
- A mentálhigiéné megközelítésmódjai, módszerei, szemlélete és konkrét tevékenységterületei.
- Az úgynevezett „setting” megközelítésmód gyakorlati szempontjai.
- A szülők mentálhigiénés segítése, a szülőkkel való kommunikáció.
- A kiégés szindróma. A kiégés tünetei, megelőzésének lehetőségei.
- A személyiség, mint munkaeszköz, a lelki egészség-promóció önreflektív tartalmai.
- A mentálhigiéné multiplikatív effektusainak lényege, felhasználása a gyakorlati munkában.

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgatók:

- rendelkezzenek szakmai ismeretekkel a mentálhigiénéről,
- értsék a mentális egészség megőrzésének fontosságát, jelentőségét, szakmai és magánéletük területein egyaránt,
- rendelkezzenek megfelelő önismerettel, önreflexióval, pszichológiai kultúráltsággal, legyenek képesek szakszerű erőfeszítéseket tenni saját- és környezetük lelki egészségének megőrzésére, fejlesztésére, a pszichikus ártalmak megelőzésére.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Buda Béla (2003.): A lélek egészsége - *A mentálhigiéné alapkérdései*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
2. Buda Béla- Veér András (1989.): *A mentálhigiéné és fejlesztésének lehetőségei hazánkban*, Psychiatria Hungarica, IV: évf. 3. szám
3. B. Lakatos Margit (szerk.) (2003.): *Pszichológia, Szöveggyűjtemény óvodapedagógus hallgatóknak*, Trezor Kiadó, Budapest
4. Fekete György-Varga Domokos (1999.): *Bevezetés a mentálpedagógiába- Gyakorlati útmutató pedagógusoknak*, Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Budapest

5. Galicza János-Schödl Livia (1993.): *A lelki egészség megőrzésének lehetőségei a pedagóguspályán*, Korona Kiadó, Budapest

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Bagdy Emőke- Telkes József (1998.): *Személyiségfejlesztő módszerek az iskolában*, Tankönyvkiadó, Budapest
2. Federspiel, K.-Karger (1996.): *A lélek egészségkönyve*, Kossuth Kiadó, Budapest
3. Vekerdy Tamás (1996.): *Kicsikről nagyoknak*, 1. rész: *A kisgyermekkor*, Park Kiadó, Budapest
4. V. Komlósi Annamária-Nagy János (szerk., 2003.): *Énelméletek, Személyiség és egészség - Szemelvények az én-lélektani kutatásának irodalmából*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest

KOMMUNIKÁCIÓ ÉS SEGÍTŐ KAPCSOLAT

A tantárgy neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Kommunikáció és segítő kapcsolat	10	3	m	K	V	-

A TÁRGY OKTATÁSÁNAK CÉLJA:

- Mutassa be a kommunikáció alapfogalmait, a kommunikációs folyamat törvényszerűségeit, a verbális és nem verbális kommunikáció jellemzőit, a kommunikációs folyamatot befolyásoló tényezőket,
- Ismertesse a tanácsadás alapfogalmait, feltételeit, elméleti alapjait, az alapvető tanácsadási modelleket, formákat, a segítő intézményrendszereket,
- nyújtson lehetőséget a segítő beszélgetés elméletének és gyakorlatának megismeréséhez,
- segítse elő a hallgatók szociális érzékenységének és kompetenciájának növelését, lelki egészségének megőrzését,
- nyújtson lehetőséget a tanácsadási helyzetek imitált gyakorlására, az elmélet és a gyakorlat összekapcsolására.
- segítse elő a hallgatók pedagógiai szemléletének formálását, felkészítésüket a szülőkkel való közös munkára.

TANANYAG:

- A kommunikáció elméleti alapjai: a kommunikáció fogalma, formái, csatornái, eszközei.
- A kommunikációs folyamat alakulását befolyásoló tényezők: szociális, kulturális, egyéni sajátosságok – énállapotok és játszmák.
- A verbális és nem verbális kommunikáció; a hitelesség és az empátia.
- A tanácsadás fogalma, lehetőségei, problémái, a konzulens személye.
- A segítségnyújtás szükségességét meghatározó egyéni és társas feltételek.
- Tanácsadási modellek, a tanácsadás folyamata, etikai feltételei.
- A segítő beszélgetés kommunikációs alapjai: értő figyelem, én-üzenetek, közléssorompók.
- A tanácsadás szinterei - életvezetési tanácsadás, nevelési tanácsadás, pályaválasztási tanácsadás.
- Az egyéni konzultáció elmélete és gyakorlata, csoportos tanácsadás.
- A segítő mentálhigiénéje: Burn out és Helfer szindróma.

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgatók:

- rendelkezzenek pontos ismeretekkel a kommunikáció alapvető fogalmairól, a kommunikációs folyamat működésének szabályairól,

- ismerjék a segítő intézményrendszer elemeit, a szakmai együttműködés etikai szabályait, a bölcsődei, kisgyermekgondozó intézményi pedagógus kompetencia-határainak fogalmát,
- legyenek képesek a családokkal együttműködve segíteni a gyermek szocializációját
- ismerjék a segítő beszélgetés jellemzőit, a munkája folyamán felmerülő konfliktusok fajtáit és a konfliktuskezelés módjait
- legyenek képesek a segítő intézményrendszer szakvéleményeinek értelmezésére, a család, a szülők és az. intézmények közötti együttműködés elősegítésére,
- ismerjék a szakmai együttműködés és segítségnyújtás etikai szabályait.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Berne, Eric (1987): *Emberi játszmák* Gondolat, Bp.
2. Buda Béla (1994): *A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei*, Animula, Budapest, 164-179, 193-199. o
3. Dr. Fonyó Ilona – Pajor András (2000, szerk.): *Fejezetek a konzultáció pszichológiájának témaköréből.*, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Bp.
4. Ritoókné Ádám Magda (1992): *A tanácsadás pszichológiája*. Tankönyvkiadó, Budapest.
5. Tringer László (2002): *A gyógyító beszélgetés* Gondolat, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. F. Várkonyi Zsuzsa (1986): *Már százszor megmondtam...* Gondolat, Budapest.
2. F. Várkonyi Zsuzsa (2001): *Tanulom magam*. Magyar Könyvklub.
3. Harris, Thomas (1994): *Oké vagyok, oké vagy*. Édesvíz kiadó, Budapest.
4. Satir, Virginia: *A család együttélésének művészete*. BFI, Bp.
5. Winnicott, Donald W.(2000): *Kisgyermek-család-külvilág*, Animula.

A KISGYERMEKNEVELÉS PEDAGÓGIÁJA ÉS INTÉZMÉNYEI

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
A kisgyermeknevelés pedagógiája és intézményei	10	4	k*	K	III.	Játék pszichológiája és pedagógiája Nevelélmélet Pedagógiai pszichológia

- az eddigi pedagógiai és pszichológiai tárgyakat lezáró írásbeli zárókollokvium

A TÁRGY OKTATÁSÁNAK CÉLJA:

- A hallgatók megismertetése:
- a koragyermekkor jelentőségével, megalapozó szerepével
- a kisgyermekkor nevelés intézményeivel,
- a nevelés elvi alapjaival, feladataival, tartalmával, szolgáltatásaival,
- a napközbeni kisgyermekellátás főbb hazai és nemzetközi szakmapolitikai kérdéseivel.
- Reális, átfogó helyzetkép adása a család jellemzőinek és a családi igényeknek alakulásáról, a családok elvárásainak és az intézményrendszerek működésének összefüggéseiről.

TANANYAG:

- A kisgyermek-pedagógia elméleti alapjai. (a fejlődés értelmezése, segítő és / vagy készítő pedagógia, a felnőtt szerepe a fejlődés alakulásában, a koragyermekkor jelentősége, meghatározó szerepe a későbbi fejlődés szempontjából, a napközbeni kisgyermekellátás hatása a fejlődésre, stb.)
- A családi szocializáció jellemzői. A család fogalma, funkciói. A kötődésről. A családtagok szerepe a kisgyermek életében, fejlődésében (anya, apa, testvérek, nagyszülők, rokonok). A családi nevelés főbb jellemzői, változásai az elmúlt évtizedekben. A szülők nevelési szokásait meghatározó tényezők, a szülők nevelési stílusa és a gyermek fejlődése közötti összefüggések.
- A kisgyermeknevelés fontosabb témakörei. A gyermek kompetenciaigényének fejlődése és támogatása, az önállósodás kérdései. A kisgyermek érzelmi fejlődésének támogatása. A szociális tanulás, a normaátadás mechanizmusai, a jutalmazás és a büntetés kérdése. A megismerési folyamatok, a kisgyermekkor tanulás segítése a gondozás, a játék és a hétköznapi élethelyzetek során (a felnőttel közös tevékenység, tapasztalat- és élményszerzési lehetőségek biztosítása, a feldolgozás segítése). A nehéz helyzetek kezelése.
- A kisgyermekről való intézményes gondoskodás rendszere Magyarországon – a gyermekjóléti alapellátás és a gyermekvédelmi szakellátás rendszere. A napközbeni kisgyermekellátás rendszere: bölcsőde, családi napközi, alternatív ellátások. Kisgyermekek átmeneti ellátása: helyettes szülő, gyermekek átmeneti otthona, családok átmeneti otthona. Otthont nyújtó ellátások – a gyermekvédelmi szakellátás intézményei: nevelőszülő, gyermekotthon, különleges és speciális ellátás, utógondozás, területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás.

- A bölcsődepedagógia fontosabb kérdései: A kisgyermeknevelő főbb feladatai. A kisgyermek gondozásának pedagógiai kérdései (napirend, étkezés, öltöztetés, levegőztetés, fürdőszobai gondozás, alvás). Közös tevékenység a felnőttel, a felnőtt jelenléte a gyermek tevékenységében. A felnőtt szerepe a játékban. Az egyéni érdeklődés, az egyéni tulajdonságok számontartása, fejlesztési lehetőségei. Az esélyegyenlőség biztosítása (HH és HHH, SNI).
- A kisgyermeknevelő személyisége, kompetenciája.
- Kapcsolat a családokkal és a társintézményekkel. Együttműködési formák, kompetenciahatárok, etikai vonatkozások.

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgatók ismerjék:

- a csecsemő és kisgyermekkor legfontosabb változásait, alapvető testi és lelki igényeit;
- a kisgyermek életkori és egyéni sajátosságaihoz, valamint aktuális állapotához illeszkedő nevelési és gondozási feladatokat.

Legyenek képesek:

- a kisgyermek egészséges fejlődését elősegítő szociális és fizikai környezet kialakítására;
- a gyermek fejlődését elősegítő nevelési-gondozási feladatok végzésére;
- tiszteletben tartani a gyermekneveléssel kapcsolatos kulturális sajátosságokat, hagyományokat, szokásokat.
- helyesen értelmezni a kisgyermeknevelés során problémákat jelentő természetes helyzeteket és életkori kríziseket.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Balázs István (2011, szerk.): *A génektől a társadalomig: a koragyermekkorai fejlődés színterei*. Biztos Kezdet Kötetek I. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest.
2. Balázs István (2011, szerk.): *A koragyermekkorai fejlődés természete – fejlődési lépések és kihívások*. Biztos Kezdet Kötetek II. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest.
3. Bálint Alice (1990): *A gyermekszoba pszichológiája*. Kossuth Könyvkiadó, Budapest.
4. Dombi Alice és Soós Katalin (2010, szerk.): *Fejezetek a kisgyermeknevelés köréből*. APC-Stúdió, Szeged.
5. Einon, Dorothy (1999): *A tanulás kezdetei*. Aquila Könyvkiadó, Budapest.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Fraiberg, Selma H.(1990) : *Varázsos évek*. Park Kiadó, Budapest.
2. Hermann Alice (1982): *Emberré nevelés*. Tankönyvkiadó, Budapest.
3. Kissné Fazekas Ibolya (2010, szerk.:) *Iránytű antológia* I-II. Válogatás a 20 éves bölcsődei szakmai lapban megjelent módszertani írásokból. Szeged.
4. Leach, Penelope (2003): *Picik és kicsik. A gyermeknevelés kézikönyve a születéstől az iskoláskorig*. Park Könyvkiadó, Budapest.
5. Morris, Desmond (1993): *Babafigyelőben*. Park Könyvkiadó, Budapest.
6. Oates, Jones (2010, szerk.): *Kötődési kapcsolatok. A kisgyermekkorai gondozás minősége*. Szociálpolitikai És Munkaügyi Intézet, Gyerekesély projekt, Budapest.
www.biztoskezdet.hu

7. Surányi Éva, Danis Ildikó és Herczog Mária (2010, szerk.): *Családpolitika más-más szemmel*. Gazdasági és Szociális Tanács, Budapest.
8. Vajda Zsuzsanna (é.n.): *Embergyermek – gyermekember*. Göncöl Kiadó, Budapest.
9. Vajda Zsuzsanna és Kósa Éva (2005) : *Neveléslélektan*. Osiris, Budapest.
10. Vekerdy Tamás (1997): *Kicsikről nagyoknak* 1 – 2. Park Kiadó, Budapest.

GYÓGYPEDAGÓGIAI ALAPISMERETEK ÉS DIFFERENCIÁLÁS

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Gyógypedagógiai alapismeretek és differenciálás	10	4	gyj	K	IV	Fejlődéslélektan

A TÁRGY OKTATÁSÁNAK CÉLJA:

- A különböző okok miatt eltérő fejlődésű csecsemő- és kisgyermekek intézményes gondozási, nevelési lehetőségeinek megismertetése,
- Az SNI gyermekek felismerését segítő, az egyes sérüléstípusra jellemző gyökértünetek megismertetése
- a csecsemő- és kisgyermek nevelő munkát támogató gyógypedagógiai tevékenység bemutatása,
- a szakmai együttműködés szükségességének felismertetése, megalapozása,
- az irányított differenciált gondozás, nevelés gyakorlatának megismertetése,
- Az eltérő fejlődési ütemű, pszichés fejlődésben diszharmonikus kisgyermekek elfogadása.

TANANYAG:

- Sajátos nevelési igényű gyermekek a bölcsődében- kirekesztéstől a deszegregációs nevelésig.
- Az integrált bölcsődei nevelés típusai, hazai gyakorlatok.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek bölcsődei fogadásának feltételei - törvényi szabályozók, dilemmák.
- Fogyatékoságból fakadó eltérő fejlődési ütem, a sérüléstípusok és korai jellemzőik.
- A gyógypedagógiai folyamat alkotóelemei: diagnosztikai-, nevelési-, terápiás- és rehabilitációs folyamat.
- A csecsemő és kisgyermeknevelők korai fejlesztést támogató gondozó és nevelő munkája.
- Egyéni sajátosságokat szem előtt tartó differenciált gondozási, nevelési terv.
- Differenciálás lehetőségei az adaptív gondozás, nevelés során a fejlődést támogató tevékenységben: a tanulás, gondozás, ételmezés, játék, mozgás, vers, mese, alkotó tevékenység, egyéb tevékenységi színtereken.
- Egységes Pedagógiai Szakszolgálatok szerepe a fogyatékos csecsemők és kisgyermekek integrált ellátásában. Együttműködés a gyógypedagógussal, a sérült gyermeket átvevő más intézmény pedagógusaival.
- Együttműködés a fogyatékos gyermeket nevelő családokkal. Gondozási, szoktatási, nevelési tanácsadás.
- A fogyatékos gyermekek és szüleik jogai.

KÖVETELMÉNYEK:

- Ismerjék fel az eltérő fejlődési ütemre utaló tüneteket.

- Legyenek tisztában a különböző sérüléstípusú kisgyermekek sajátos szükségleteivel, gondozási, nevelési lehetőségeivel.
- Az adaptív nevelés, gondozás érdekében tudják alkalmazni a differenciált tervezést, valamint a differenciált gondozást, nevelést a különböző tevékenységekben.
- Ismerjék kompetenciahatáraikat.
- Tudják megítélni a más szakemberrel való együttműködés szükségességét.
- Fogadják el a sérült gyermeket.
- Legyenek képesek empátiával fordulni a rábízott gyermekek családtagjai felé.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Borbély Sjoukje (2007). *A fogyatékos ember családja*. In: Csobay Miklósné (szerk.) A FECSKE Szolgálat kézikönyve. Kézenfogva Alapítvány, Budapest, 54-82.
2. Csányi Yvonne, Zsoldos Márta (1994). *Világkonferencia a speciális szükségletűek neveléséről*. In: *Új Pedagógiai Szemle* 44. évf. 12. sz. 41-50.
3. Gordosné Szabó Anna (2004). *Bevezető általános gyógypedagógiai ismeretek*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
4. Mesterházi Zsuzsa (2004): *A gyógypedagógiai folyamatról*. In: Gordosné Szabó Anna (szerk.) *Gyógyító pedagógia. Nevelés és terápia*. Medicina Könyvkiadó Rt.
5. Szombathelyiné dr.Nyitrai Ágnes, Dr. Bakonyi Anna, Kovácsné Bárány Ildikó (2009). *Szakmai ajánlás a többcélú, egységes óvoda-bölcsőde intézmények bevezetéséhez és működtetéséhez*. szakmai_ajanlas_okm_szmm_ba_nya_090715-2.pdf.-Adobe Reader
Letöltés ideje: 2013. március 5.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Csiky Erzsébet (1996). *Különleges bánásmódra szoruló gyermekek bölcsődei integrációja*In: *Fogyatékosok elhelyezése normál gyermekközösségbe c. kötet*.(Szerk. Csányi Y., Perlusz A.) B. G. *Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola* . Budapest, 19-27.
2. Kálmán Zsófia, Könczei György (2002): *A Taigetosztól az esélyegyenlőségig*. Osiris Kiadó, Budapest.
3. Krémer Balázs, Rozsos Kata (2009). *Fogyatékos gyereket nevelni: szerep és csapda*. In: *Gyógypedagógiai Szemle*, 4.sz.
4. Ribiczey Nóra (2010): *Környezeti hatások és intellektuális fejlődés – különböző megközelítések a környezet releváns aspektusainak megragadására*. In: *Gyógypedagógiai Szemle*, XXXVIII. évf. 1.sz., 46-61.

SZAKMAI KÉSZSÉGFEJLESZTÉS II. ESETMEGBESZÉLÉS

A tantárgy neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Szakmai készségfejlesztés II. Esetmegbeszélés	10	2	m	K	VI.	Szakmai készségfejlesztés I. ²

A TÁRGY OKTATÁSÁNAK CÉLJA:

- A hallgatók személyiségének fejlesztése, ön- és társismereti tapasztalatok mélyítése.
 - A hallgatók empátiás, kommunikációs, konfliktuskezelő képességének a fejlesztésén keresztül, a realisabb önismeret birtokában hatékonyabban tudják elemezni és kezelni a gondozás-nevelés folyamatában valamint a szülőkkel és más partnerekkel való kapcsolatukban zajló interakciókat, konfliktushelyzeteket.
 - A tolerancia fejlesztése, a kisgyermek egyéni sajátosságainak, a családok nevelési szokásainak figyelembe vétele, az abban rejlő értékek felismerése.
1. Teremtsen lehetőséget a hallgatók gyakorlati pedagógiai tapasztalatainak megbeszélésére, a tapasztalatok összevetésére.
 2. Segítse elő az elméleti ismeretek és gyakorlati tapasztalatok összefüggéseinek, egymásra épülésének megvilágítását, kognitív feldolgozását, értelmezését.
- Fejlessze a hallgatók pályaszocializációját

TANANYAG:

- Pedagógiai képességfejlesztés: megfigyelőképesség, elemző képesség, kommunikáció, együttműködés, konfliktuskezelés, mediáció.
 - Érzések kifejezését, empátiás készséget fejlesztő gyakorlatok.
 - Értékrend – értékorientációk a csecsemő-és kisgyermekgondozói pályán.
 - A csecsemő-és kisgyermekgondozói pálya jellemző konfliktusai, konfliktuskezelő készséghez köthető esetek, feladatok.
 - A bölcsődei gyakorlatok tapasztalatainak feldolgozása, nevelési helyzetek elemzése-értelmezése.
3. Az elméleti ismeretek és gyakorlati tapasztalatok összefüggéseinek, egymásra épülésének megvilágításával, a kognitív feldolgozás, értelmezés elősegítése.
- Nevelési helyzetek eljátszása dramatikus módszerek alkalmazásával.

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgató legyen képes:

- hitelesen és következetesen kommunikálni,
- megfigyelni és értelmezni a metakommunikációs jelzéseket,
- alkalmazni a kommunikáció eszközeit,
- saját tevékenységével kapcsolatos kritikus reflexiókra, önértékelésre,
- a sajátjától eltérő értékek elfogadására,
- mások véleménynek megismerésére, tiszteletben tartására,
- közösség működésének, konfliktusainak, diszfunkcióinak felismerésére,

² Az utolsó félév gyakorlatával együtt vehető fel!

- alkalmazni kapcsolat felvételi, konfliktuskezelési és megoldási módszereket,
- környezetükkel hatékonyan kommunikálni, legyenek képesek az asszertív, hatékony önérvényesítő magatartásformákat a csoportban való kollegiális munkavégzéssel parallel megvalósítani a mindennapi munkájuk során.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

A saját élményhez kötődő tantárgyhoz szakmai szempontból csak ajánlott irodalom megjelölése indokolt.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Barcy Magdolna (2012). *Segítő módszerek, fejlesztő-támogató eljárások*. ELTE TÁTK, Budapest. 84-99. In: SEGÍTŐ_MÓDSZEREK_FEJLESZTŐ_TÁMOGATÓ_ELJÁRÁSOK-2.pdf-Adobe Reader Letöltve: 2013. március 7.
2. F Várkonyi Zsuzsa (2005). *Tanulom magam*. Magyar KK Kiadó, Budapest
3. Hanák Zsuzsanna (2005). *Interperszonális kapcsolatok és a fejlesztés lehetőségei*. UNIO Kiadó, Budapest
4. Szekszárdi Júlia (2005). *Konfliktuspedagógiai szöveggyűjtemény*. Pannon Egyetem Kiadó
5. Járó Katalin (2005). *Sors mint döntés: az érzelmek felfedezése és felszabadítása*. Helikon Kiadó, Budapest
6. Mátháné Megyesi Mária (2009). *Módszertani ajánlás. Az esetmegbeszélés folyamatára vonatkozóan*. Dél-Alföldi Regionális Módszertani Családsegítő Szolgálat, Szeged
7. Forgács József (1996). *A társas érintkezés pszichológiája*. Kairosz, Budapest.

DIFFERENCIÁLT SZAKMAI ISMERET

DIFFERENCIÁLT SZAKMAI ISMERETEK								
NEVELÉSTUDOMÁNY heti 42 óra	Kredit Σ 18	I. félév	II. félév	III. félév	IV. félév	V. félév	VI. félév	ELŐFELTÉTEL
CBL06KV31 Spontán érés támogatása	5					10 gyj		CBL06A221
CBL06KV36 Mentális sérülékenység a családban	4					8 gyj		CBL06A251
CBL06KV33 Inter- és multikulturális nevelés	3						8 gyj	CBL06A211
CBL06KV37 Szülőcsoportok vezetése	3						8 m	CBL06A31
CBL06KV35 Játékterápia	3					8 gyj		CBN06A231

SPONTÁN ÉRÉS TÁMOGATÁSA

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Spontán érés támogatása	10	5	gyj	KV	V.	Fejlődéslélektan

A TÁRGY OKTATÁSÁNAK CÉLJA:

- A gyermek testi, kognitív, érzelmi fejlődésének és a szociális környezet kölcsönhatásának felismertetése.
- A megkésett, vagy eltérően fejlődő gyermek minél korábbi felismerését lehetővé tevő speciális és pedagógiai módszerek megismertetése.
- A preventív, korrektív, fejlesztő és rehabilitációs szemléletű módszerek, s azok elemeinek bölcsődei gondozásba, nevelésbe, fejlesztésbe ágyazott alkalmazási lehetőségeinek megismertetése

TANANYAG:

- A fejlődést befolyásoló biológiai és környezeti tényezők.
- A megkésett fejlődésre és a fejlődési zavarra utaló gyanújelek csecsemő és kisgyermekkorban.
- A megkésett fejlődés okai.
- A fejlődés folyamatos nyomon követése a bölcsődében, a felismerést lehetővé tevő speciális és pedagógiai módszerek.
- A korai intervenció célja, feladata.
- A prevenciót, érést, fejlődést segítő terápiák alapelvei, hatásuk az idegrendszeri struktúrákra, a mozgás-, kognitív-, beszéd és pszichés fejlődésre.
- A bölcsődei intervenciót megalapozó tervezési területek: szokások-szoktatás, nagymozgás, finommozgás, kognitív képességek, beszéd.
- Fejlesztés a bölcsődei nevelésben: a terápiák alapelveinek, egyes technikai elemeinek irányított beépítése a gondozás, szoktatás, mozgás, játéktevékenységekbe.
- A Csecsemő- és kisgyermeknevelő érést, fejlődést segítő kompetenciái.

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgatók ismereteik alapján ismerjék fel a megkésett fejlődés tüneteit.
- Irányítással legyenek képesek beépíteni a megismert terápiákról szerzett ismereteiket, és azok adaptálható elveit, elemeit következetesen alkalmazni a megkésett fejlődésű gyermek gondozásában, nevelésében.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Balázs István (szerk.)(2010). A koragyermekkorai fejlődés megalapozása. Kézikönyv a Biztos Kezdet program munkatársai számára. Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet, Budapest
2. Kovács Viola, Németh Brigitta és mtsai (2011). A játék hatalma. XI. Kerületi Logopédiai Intézet, 3-37.

3. Michael Cole, Sheila R. Cole (2003). *Fejlődéslélektan*. Osiris Kiadó, Budapest
4. Ribiczey Nóra (2010). *Környezeti hatások és intellektuális fejlődés – Különböző megközelítések a környezet releváns aspektusainak megragadására*. In: *Gyógypedagógiai Szemle XXXVIII. évf.* 46-57.
5. S. G. Blythe (2009). *A kiegyensúlyozott gyermek. Mozgás és tanulás a korai életévekben*. Medicina Könyvkiadó Zrt., Budapest

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Csiky Erzsébet (2009). *A korai intervenció pedagógiai, pszichológiai értelmezése*. In.: *Az oktatás közügy VII. Nevelésügyi Kongresszus (2008. augusztus 25-28.)*. Zárókötet Magyar Pedagógiai Társaság Budapest. 693-698.old.
2. Borbély Sjoukje (2008). *Kezünkben a diagnózissal – Útmutatás sérült kisgyermekeket nevelő családok számára*. Kézenfogva Alapítvány, Budapest
3. Domers Martin (2002). *A kompetens csecsemő*. Pont Kiadó Bp.
4. Lakauer, É.(1997). *Mit, mivel és miért játszon a gyermek?* Alexandra Kiadó. Pécs.

MENTÁLIS SÉRÜLÉKENYSÉG A CSALÁDBAN

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Mentális sérülékenység a családban	8	4	gyj	KV	V.	Pedagógiai pszichológia

A TÁRGY OKTATÁSÁNAK CÉLJA:

- Ismertesse a mentális sérülékenység fogalmát, formáit, hatásait a családra és gyermekekre
- Nyújtson ismereteket a lélektani rugalmasságról és támogatási módjairól
- Segítse a mentális sérülékenységgel kapcsolatos sztereotípiák és előítéletek leküzdését, az elfogadó és segítő attitűd kialakítását a mentálisan sérülékeny szülőkkel szemben
- Segítse elő a hallgatók szemléletformálását, felkészítésüket a szülőkkel való közös munkára.

TANANYAG:

- A családközpontú megközelítés
- A pedagógia mint szolgálat a családokkal való viszonyban
- Elméleti bevezető a mentális sérülékenységről és betegségekről
- A szülő mentális betegségének hatása a gyermek viselkedésére
- A mentális betegség, mint gyermekkori stresszfaktor
- A pedagógus találkozása a mentálisan beteg szülővel
- A pszichés ellenálló képesség támogatása
- Hogyan segítheti a pedagógus a gyermek rugalmasságának növekedését?
- A családdal való kapcsolattartás formái
- A rugalmasság környezeti és családi tényezői
- Gyermekvédelmi problémák és a segítő kapcsolat.

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgatók:

- rendelkezzenek pontos ismeretekkel az egyes mentális betegségekről, azok hatásairól és a támogatás módjairól.
- legyenek képesek saját előítéleteik tudatosítására és leküzdésére a gyermekek támogatása érdekében.
- ismerjék és fogadják el saját kompetenciahatáraikat.
- ismerjék fel a gyermekvédelmi jelzőrendszer illetékességét a szülői mentális sérülékenység eseteiben,
- ismerjék a szakmai együttműködés és segítségnyújtás etikai szabályait.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. F. Lassú Zsuzsa (2010): *A rugalmasság támogatása az intézményes nevelésben*. In: F. Lassú Zsuzsa (szerk.): *Gyermekek mentálisan sérülékeny családokban*. Kézikönyv pedagógusoknak. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 93-119.
2. F. Lassú Zsuzsa (2011): *A mentális sérülékenység és hatása a gyermekekre*. In.: F. Lassú Zsuzsa (szerk.): *Gyermekek mentálisan sérülékeny családokban*. Kézikönyv pedagógusoknak. ELTE Eötvös kiadó, Budapest. 13-22.
3. F. Lassú Zsuzsa (2011): *Az egyes mentális betegségek jellemzői és hatásuk a gyermekekre*. In.: F. Lassú Zsuzsa (szerk.): *Gyermekek mentálisan sérülékeny családokban*. Kézikönyv pedagógusoknak. ELTE Eötvös kiadó, Budapest. 25-47.
4. Glauber Anna (2011): *A gyermek lélektani rugalmassága*. In: F. Lassú Zsuzsa (szerk.): *Gyermekek mentálisan sérülékeny családokban*. Kézikönyv pedagógusoknak. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 75-91.
5. Hajdu Krisztina (2011): *A gyermekvédelmi rendszer működése mentálisan sérülékeny szülők gyermekeinek támogatása során*. In.: F. Lassú Zsuzsa (szerk.): *Gyermekek mentálisan sérülékeny családokban*. Kézikönyv pedagógusoknak. ELTE Eötvös kiadó, Budapest. 173-182.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Hanák Katalin (1982): *Alkoholista szülők- veszélyeztetett gyermekek, fiatalok*. In: Fekete János (szerk.): *Alkoholizmus. Korkép vagy kórkép?* Kossuth Könyvkiadó. 92-142.
2. Irmgard Schroll-Decker (2009): *Pszichésen beteg szülők gyermekei – A gyermekek pszichoszociális helyzete és a támogató szociális hálózatok – regionális helyzetjelentés*. In: Petróczi Erzsébet (szerk.): *Mentális és pszichés problémák XXI. századi megoldásmódjai. Bátorító nevelés – gyógypedagógia – gyermekvédelem – iskolai szociális munka – pszichoterápia*. Szegedi Egyetemi Kiadó, Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged, 165-179.
3. Kolosai Nedda (2010): *Komolyan venni a játékot – Pedagógiai segítő munka a mentálisan sérülékeny szülők gyermekeivel és családjával*. In: F. Lassú Zsuzsa (szerk.): *Gyermekek mentálisan sérülékeny családokban*. Kézikönyv pedagógusoknak. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 121-148.
4. Ranschburg Jenő (1998): *Pszichológiai rendellenességek gyermekkorban*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 197-202.
5. Forward, S. (2000): *Mérgező szülők*. Háttér Kiadó, Budapest.

INTER-ÉS MULTIKULTÚRÁLIS NEVELÉS

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Inter-és multikulturális nevelés	8	3	gyj	KV	VI.	Nevelélmélet

A TÁRGY OKTATÁSÁNAK CÉLJA:

- A Magyarországon élő kisebbségek eltérő kultúrájának, életmódjának, értékeinek megismertetése.
- A gyerekek által hozott értékek, viselkedési minták, hagyományok integrálási lehetőségeinek bemutatása.
- A társadalmi érzékenység, a másság elfogadásának fejlesztése.

TANANYAG:

- A 'Children in Kosovo' c. dokumentumfilm megtekintése és elemzése. A film a délszláv háború idején játszódik, a gyerekek helyzetét mutatja be
- Nemzetközi elvárások a kisgyermeknevelés területén a multikulturális és az összehasonlító pedagógiai szemlélet kialakítása érdekében;
- A kulturális sokszínűség megjelenésének kezdetei és következményei Magyarországon (Történeti visszatekintés)
- A cigányság megjelenése és története Magyarországon.
- Cigánygyerekek a bölcsődében-óvodában-iskolában.
- Dokumentumfilmek a cigánygyerekek óvodai és iskolai helyzetéről
- A pedagógus személyiségének és szerepének elemzése az előítéletek csökkentésében, a beilleszkedés és a társadalmi együttélés segítésében;

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgató

- tudja, hogy a különbözőség elfogadása természetes pedagógiai alapelv,
- ismerje a multikulturális nevelésben rejlő nevelési lehetőségeket és azt, hogy hogyan lehet ezeket az alkalmakat a legjobban felhasználni a beilleszkedés segítésében, az elfogadás értékének nevelésében,
- legyen képes az adaptív nevelésre, a differenciált bánásmódra, az előítéletmentes inter- és multikulturális nevelésre, az esélyek növelését szolgáló pedagógiai módszerek alkalmazására,
- ismerje a különböző kultúrák nevelési szokásait, elsődleges és másodlagos szocializációjának jellegzetességeit.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Czachesz Erzsébet (1998): *Multikulturális nevelés*. Szöveggyűjtemény tanító és tanár szakos hallgatók számára. Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged
2. Forray R. Katalin – Cs. Czachesz Erzsébet – Lesznyák Márta (2001): *Multikulturális társadalom - interkulturális nevelés*. In: Báthory Zoltán és Falus Iván (szerk.): *Tanulmányok a neveléstudomány köréből*. Osiris Kiadó, Bp. 111 – 125.

3. Kereszty Zsuzsa (2001): *Szemponatok az iskolások multikulturális neveléséhez különös tekintettel a romákra*. In: Szekszárdi Júlia (szerk.): *Nevelési kézikönyv nem csak osztályfőnököknek*. OKI Kiadó – Dinasztika Tankönyvkiadó, Bp. 30 – 49.
4. Vámos Ágnes (2003): *Különleges bánásmódot igénylő csoportok oktatása*. In: Falus Iván (szerk.): *Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 447 – 468.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Boreczky Ágnes (1999): *Multikulturális pedagógia - új pedagógia? Új Pedagógiai Szemle*, 4.
2. Geertz, Clifford (2001): *"A bennszülöttek szemszögéből"*. *Az antropológiai megértés természetéről*. In: *Az értelmezés hatalma*. Osiris, Bp. 227 – 245.
3. Heller Ágnes (1997): *Az idegen. Múlt és Jövő Könyvek* Bp.
4. Lőrincz László (1999): *Életmódtörténet I – II*. Gimnázium segédkönyv. AKG Kiadó, Bp.
5. Torgyik Judit (2004): *Multikulturális társadalom, multikulturális nevelés. Új Pedagógiai Szemle*, 4 – 5.

SZÜLŐCSOPORTOK VEZETÉSE

A tantárgy neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Szülőcsoportok vezetése	8	3	m	KV	VI.	Kommunikáció és segítő kapcsolat

A TÁRGY OKTATÁSÁNAK CÉLJA:

- mutassa be a csoportokkal kapcsolatos alapvető pszichológiai ismereteket,
- ismertesse a szülőcsoportok alakításának feltételeit, lehetőségeit,
- alakítson ki olyan készségeket, képességeket, attitűdöket a hallgatókban, amelyek segítségével képessé válhatnak szülőcsoportok szakszerű vezetésére
- erősítse a csoportvezetői munkához szükséges önképzés belső igényét.

TANANYAG:

- A csoport kialakulásának- és fejlődésének szakaszai.
- A folyamat meghatározása, a csoportkohézió jelentősége, a csoport hatásmechanizmusai, a szociális mikrokozmosz.
- A csoport, mint gyógyító-, tanító- és személyiségfejlesztő eszköz.
- A csoport megalkotásának, alakításának szabályai, tényezői.
- A csoport erőforrásai, a csoportvezető feladatai az itt-és-mostban.
- A reflektív csoport működésének alapelvei, a csoportüléseken megvitatható témák
- Életmód, kultúra, a különböző családok szokásrendszereinek feltárására szolgáló módszerek.
- A családi nevelés értékei, megőrzésük, alakításuk.
- Család és gyermekvédelmi problémák és a segítő kapcsolat.

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgatók:

- ismerjék a csoport alakításának, hatásmechanizmusának, fejlődésének alapvető törvényszerűségeit, értsék saját szerepüket ezekben a folyamatokban,
- ismerjék a csoport fejlesztő és gyógyító hatásmechanizmusának alapjait,
- rendelkezzenek pontos ismeretekkel a csoportvezető feladatairól,
- legyenek képesek egészséges felnőttek önszerveződő szülőcsoportjainak irányítására, ismerjék a csoport által létrehozható mentálhigiénés fejlesztés lehetőségeit, adekvát módszereit.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Andersen, Tom (1994.): *A visszajelző csoport – Párbeszéd a párbeszédéről*, Animula, Budapest
2. Barcy Magdolna (1997.): *A csoportok hatékonysága és a személyes változás*, Animula, Budapest
3. Rudas János (1990.): *Delphi örökösei*, Kairosz Kiadó, Budapest

4. Szegedi Judit: A szülői kompetencia érvényesítése és gyakorlati eljárás újszerű kapcsolatok létesítésére. BOMINFO
<http://userl.ml.mindenkilapja.hu/users/veszpremibolcsodek>
5. Borbély Sjoukje (2012): *A szülők és mi - Szakmai és személyes összegzés a korai intervenció alapvető kérdéseiről és kommunikációs dilemmáiról.* Budapest, Korai Fejlesztő Központ

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Benedek László (évszám nélkül): *Játék és pszichoterápia*, Animula, Budapest
2. Buda Béla (1997.): *Empátia...a beleéléés lélektana*, Ego School Bt, Budapest
3. Purves, Libby (1998.): *Hogyan ne legyünk tökéletes család?* Gabo Könyvkiadó, Budapest
4. Fraiberg, Selma H. (1995.): *Varázsos évek*, Park Kiadó, Budapest
5. Yalom, Irvin D. (1995.): *A csoportpszichoterápia elmélete és gyakorlata*, Animula Kiadó, Budapest

JÁTEKTERÁPIA

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Játékterápia	8	3	gyj	KV	V.	A játék pszichológiája és pedagógiája

A TÁRGY OKTATÁSÁNAK CÉLJA:

- Ismertesse meg a hallgatókkal a játékterápiák elméleti hátterét,
- mutassa be a fontosabb terápiás játékok gyakorlatát, eszközrendszerét,
- mutassa be azokat a terápiás jellegű tevékenységformákat, amelyek a pedagógiai folyamatba illeszthetők.

TANANYAG:

- A terápiás modellek elméleti alapjai.
- A mozgás, a tanulás és játék fejlődésneurológiai alapjai. A mozgásterápia modelljei és alkalmazásuk. Mozgást vizsgáló eljárások.
- Mozgásfejlesztő programok. A szenzoros integráció. A sérült (mozgás, látás, enyhe fokban mentálisan elmaradott) vagy enyhébb, átmeneti rendellenességgel küszködő gyermekek segítése a pedagógiai intézményekben.
- A játék, mozgás és képzelet együttese a segítő eljárásokban.
- A játék feszültség- és szorongáscsökkentő hatásának tudatos kihasználása a pedagógiai munkában. Elhárító mechanizmusok.
- A játékterápia formái. A bábterápia. Tünet-orientált játékterápiák.
- Egészséges gyermekek átmeneti tünetképzése, nevelési hibák felismerése játék során.

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgatók:

- rendelkezzenek ismeretekkel a legfontosabb terápiás modellekről, elméleti hátterükről,
- legyenek képesek felismerni a gyermek játékában a mögöttes érzelmeket, indulatokat, és projekciós tartalmakat,
- tudják beépíteni a pedagógia munkájukba a játékterápiának azon eljárásait, amelyek – az életkori sajátosságokhoz és probléma jellegéhez igazodva – hatékonyan szolgálják a gyermekek egészséges fejlődését, beilleszkedését a társas környezetbe.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Kósáné Ormai Vera és mtsai (1975): *Fejlődéslélektani vizsgálatok*. Tankönyvkiadó, Bp., *Megrázó élmények és érzelmi konfliktusok tükröződése a játékban. Családi konfliktusok játékos feldolgozása*.
2. Friedl, Johanna (2003): *Féleleműző játékok*. Deák és Társa Kiadó, Pápa
3. Krisztián Ágota (1977): *A varázsló trükkje*. In: Bernáth László – Solymosi Katalin: *Fejlődéslélektan olvasókönyv*. Tertia Kiadó, Bp.
4. Tunyogi Erzsébet (1995): *Gyógyító játék a családban*. Tárogató Kiadó, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Etényi Zsuzsa: *Vizsgálható – e a születési emlékezet kisgyerekeknél?* In: Várandósság, születés és gyermeknevelés a magyarországi kultúrákban. Kongresszusi tanulmánykötet, 1999. Animula kiadó, Budapest 32 – 57. o.
2. Gerő Zsuzsa (2002): *Az élményfeldolgozás különböző módjai a játékban és a rajzolásban. Érzelem, fantázia, gondolkodás óvodáskorban.* Flaccus Kiadó, Bp.
3. Metzmacher, B. (1996): *Integratív mozgásterápia gyermekekkel* In: Petzold, H. – Ramin, G.: *Gyermek-pszichoterápia.* Osiris, Bp.,
4. Polcz Alaine (1999): *Világjáték.* Pont Kiadó, Bp.
5. Ranschburg Jenő (1983): *Félelem, harag, agresszió.* Tankönyvkiadó, Bp.
6. Bing, Elin: *A hegyi manó. Lego könyvek.* Aladin Filmstúdió. Budapest, 1988.

„TUDOMÁNY ÉS KUTATÁS” TANTÁRGYCSOPORT

TUDOMÁNY ÉS KUTATÁS 30 óra	Kredit Σ 10	I. félév	II. félév	III. félév	IV. félév	V. félév	VI. félév	ELŐFELTÉTEL
KBL06KV11 Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe	2			10Δ m				KABL06A011
KBL06KV12 Kvalitatív kutatási módszerek	3				10Δ m			KBL06KV11
KBL06KV13 Tudományos publikáció	5					10*Δ m		KBL06KV11

*kontakt óra nélkül

BEVEZETÉS A PEDAGÓGIAI KUTATÁS MÓDSZEREIBE

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe	10	2	m	KV	III.	Bevezetés a pszichológiába

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Ismertesse meg a hallgatókat a pedagógiai kutatások sajátosságaival, alapvető módszertani kérdéseivel és annak gyakorlati alkalmazhatóságával.
- Mutassa be egy pedagógiai kutatás szakaszait.
- Tegye képessé a hallgatókat a témával kapcsolatos szakirodalom értelmezésére.

TARTALOM:

- A pedagógiai kutatás célja, tárgya.
- A pedagógiai kutatások sajátosságai.
- Kutatási stratégiák.
- A pedagógiai kutatás folyamata (a kutatási probléma meghatározása, a témára vonatkozó szakirodalom áttekintése, a módszerek és eszközök kiválasztása, a kutatási minta meghatározása, a kutatás végrehajtása, az adatok mennyiségi- és minőségi elemzése, az eredmények közreadása).
- Kutatási módszerek és eszközök (megfigyelés, kikérdezés, dokumentumelemzés, tartalomelemzés, tesztek. Szociológiai és antropológiai módszerek alkalmazása a pedagógiai kutatásokban.
- Az adatok kvantitatív (mennyiségi) és kvalitatív (minőségi) elemzése.
- A pedagógiai kutatásokkal kapcsolatos etikai kérdések.
- Gyakorlati feladatok – a hallgatók saját kutatási témájukkal kapcsolatos kutatási terv készítése, a próba kutatás lebonyolítása és a kapott adatok elemzése.

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgatók ismerjék

- a pedagógiai kutatások alapvető kérdéseit
- a tudományos kutatások módszertani és etikai alapelveit
- a kvantitatív és kvalitatív elemzés alapelveit

legyenek képesek:

- megfogalmazni egy adott kutatás célját,
- kiválasztani az alkalmazandó módszereket és lebonyolítani az adott kutatást.
- a pedagógiai gyakorlatban jelentkező problémák felismerésének és elemzésének képességére
- a kutatással kapcsolatos szakirodalom kritikai elemzésére és az ezzel kapcsolatos információ adaptív alkalmazására
- az adatok elemzésére, valamint tegyék közzé pedagógiai jellegű kutatásaikat dolgozat és szóbeli bemutató formájában.

KÖTELEZŐ IRODALOM

1. Falus Iván (2004). *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe*. Műszaki Könyvkiadó
2. Falus Iván és Ollé János (2000): *Statisztikai módszerek pedagógusok számára*. Okker Kiadó, Budapest.
3. Falus Iván-Ollé János (2008): *Az empirikus kutatások gyakorlata*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
4. Seidman, Irving (2002): *Az interjú mint kvalitatív kutatási módszer*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
5. Szokolszky Ágnes (2004): *Kutatómunka a pszichológiában*. Osiris Kiadó, Budapest

AJÁNLOTT IRODALOM

1. Bábosik István (2000): *Az iskola nevelési hatékonyságának mutatói*. Új Pedagógiai Szemle, 50. 4. sz. 3–11.
2. Majoros Pál (2004): *A kutatómódszertan alapjai*. Budapest. Perfekt Kiadó. 39-85.
3. Golnhofer Erzsébet (2001): *Az esettanulmány*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
4. Szabolcs Éva (2001): *Kvalitatív kutatási metodológia a pedagógiában*. Kutatás-módszertani kiskönyvtár, Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
5. Szivák Judit (2002): *A pedagógusok gondolkodásának kutatási módszerei*. Kutatás-módszertani Kiskönyvtár, Műszaki Könyvkiadó, Budapest.

KVALITATÍV KUTATÁSI MÓDSZEREK

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Kvalitatív kutatási módszerek	10	3	m	KV	IV.	Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- Ismertesse meg a hallgatókat a kutatás alapvető metodológiai kérdéseivel;
- tegye képessé őket a kutatásról szóló szakirodalmi közlemények értelmezésére, kutatás tervezésére és lebonyolítására, kutatásmetodikai tapasztalataik hasznosítására szakdolgozatuk írásában.

TANANYAG:

- A pedagógiai kutatás *célja*, tárgya. A pedagógiai kutatások sajátosságai. *Kutatási stratégiák*. Kutatás természetes és vizsgálati helyzetben. A pedagógiai kutatás *folyamata* (a kutatási probléma meghatározása; a témára vonatkozó szakirodalom kritikai áttekintése; feltételezések, hipotézisek megfogalmazása; a kutatási stratégia eldöntése; a módszerek és eszközök megválasztása; a minta meghatározása; a kutatás végrehajtása; az adatok mennyiségi és minőségi elemzése; az eredmények közreadása).
- *Kutatási módszerek* és eszközök:
- A megfigyelés, a kikérdezés, a dokumentumelemzés; a tartalomelemzés;
- Tesztek (pszichológiai tesztek; tudásszintmérő tesztek); Szociológiai és antropológiai módszerek felhasználása pedagógiai kutatásban.
- Az adatok mennyiségi (kvantitatív) elemzése. Az adatok fajtái; az adatok átalakítása változókká; adatok rendezése és bemutatása. Az adatok elemi szintű statisztikai vizsgálata (abszolút és relatív gyakoriság; középérték (átlag); szóródás mérőszámai (szórás); szignifikancia- és összefüggés-vizsgálatok).
- Az eredmények minőségi (kvalitatív) elemzése és bemutatása
- Az alapadatok, az összefüggések, a számított mutatók pontos tartalma, értelmezése; kapcsolat az előfeltevések és az eredmények között; az eredmények összevetése a szakirodalomban publikált korábbi vizsgálatok eredményeivel és a gyakorlat tapasztalataival; az eredmények általánosíthatósága; reflexió a kutatás egész menetére, megbízhatóságára; kutatási és gyakorlati javaslatok.

- *Gyakorlati feladatok:*
- Témabibliográfia készítése;
- publikált pedagógiai kutatások értelmezése;
- egy megadott témarészlet feldolgozásának terve különböző módszerekkel;
- kutatási terv készítése megadott témára;
- kapott adatok elemi szintű, leíró jellemzése;
- következtetések megfogalmazása grafikonokról, táblázatokról, folyamatábrákról, szociogramról stb. ;
- szabadon választott témában önálló (próba)vizsgálat elvégzése.

KÖVETELMÉNYEK:

A hallgatók

- ismerjék a pedagógiai kutatás alapvető kérdéseit;
- legyenek képesek az ismeretek önálló, kritikus feldolgozására; nyomtatott és elektronikus források, szövegek, adatsorok, diagramok megértésére és értelmezésére;
- tudjanak témabibliográfiát, egy megadott problémakörre kutatási tervet készíteni, valamint egy önálló vizsgálatot lebonyolítani.

KÖTELEZŐ IRODALOM:

1. Falus Iván (szerk.) (2000): *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe*. Műszaki Kiadó, Bp.
2. Kósáné Ormai Vera (1998): *A mi iskolánk*. Iskolafejlesztési Alapítvány. AduPrint Kiadó, Bp.
3. Kósáné Ormai Vera (2001): *A mi óvodánk*. Okker Kiadó, Bp.

AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Golnhofer Erzsébet (2001): *Az esettanulmány. Kutatás-módszertani kiskönyvtár*. Műszaki Könyvkiadó, Bp.
2. Szabolcs Éva (2001): *Kvalitatív kutatási metodológia a pedagógiában*. Kutatás-módszertani kiskönyvtár. Műszaki Könyvkiadó, Bp.
3. Szokolszky Ágnes (2004): *Kutatómunka a pszichológiában*. Osiris Kiadó, Bp.

TUDOMÁNYOS PUBLIKÁCIÓ I.

A tantárgyelem neve	Kontakt óraszám	Kredit	Zárási forma	Státus	Ajánlott félév	Előfeltételek
Tudományos publikáció	10*	5	m	KV	V.	Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe

***kontaktóra nélkül**

A TANTÁRGYELEM CÉLJA:

- A hallgatók önálló vagy a tanszékeken működő Tudományos Diákköri Műhelyekben folytatott kutatómunkájának elősegítése, irányítása.
- A kurzust kizárólag Tudományos Diákköri dolgozatot készítő hallgatók vehetik fel.

TANANYAG:

- A kurzus tartalma a választott témához és az adott tanszék Tudományos Diákköri munkájához illeszkedik.
- A témavezetővel folytatott rendszeres konzultációk során a hallgatók kutatómódszertani, szakirodalmi és írástechnikai-prezentációs segítséget kapnak.
- A félév konkrét tartalmát a témavezető határozza meg, egyeztetve a kutatási célokat és a munkatervet.
- A tartalmi sokféleséget biztosítja, hogy a kurzus bármely tanszék Tudományos Diákköri Műhelyében kutató hallgató számára elérhető.

KÖVETELMÉNYEK:

- A hallgató folyamatosan dolgozzon kutatásán, rendszeres időközönként konzultálva témavezetőjével.
- A félév végére a bemutatni kívánt TDK dolgozat törzsszövegének legalább 70%-os készültségi szintet kell elérnie.
- A témavezető egyaránt értékeli a félév során végzett kutatómunkát és a dolgozat elkészült részeit, aszerint súlyozva, hogy a hallgató mikor kívánja azt bemutatni a kari Tudományos Diákköri Konferencián.